

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनอกระบบ

PROPOSED GUIDELINES FOR NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION TEACHER DEVELOPMENT IN LEARNING PROCESS MANAGEMENT BASED ON NON-FORMAL BASIC EDUCATION CURRICULUM

นายธนีสร เกษมสันต์ ณ อุตทยา *

Thanisorn Kasemsant Na Ayuttaya

ผศ.ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล **

Asst. Prof. Suwithida Charungkaitikul, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनอกระบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ ครูผู้บริหาร และนักศึกษาศูนย์การศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผู้บริหารระดับสูงหรือผู้เชี่ยวชาญในสังกัดสำนักงานการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและกระทรวงศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร (รองหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ รองเลขาธิการสำนักงานการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ศึกษาพิเศษสำนักงานการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และศึกษาพิเศษสำนักงานการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดฉะเชิงเทรา) โดยการสุ่มตัวแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน अनอกระบบ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษา अनอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและความต้องการอยู่ในระดับมากใน 4 ด้านได้แก่ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษา अनอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: t.kasemsant@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษา अनอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Suwithida.C@Chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The objective of this research was to study the problem and the need of non-formal education teacher and Informal education teacher in the learning process based on the basic of non-formal education curriculum system. The sample were teachers, executives, and student center in non-formal and Informal education. This research used a multiple-sampling procedures to select the sample. The executives or experts in the office of the department of non-formal and Informal education and the ministry of education, Bangkok. (Deputy Chief Inspector, Ministry of education. Deputy Secretary of non-formal and Informal education inspectors Deputy Secretary General, Director, Office of non-formal and Informal education in Bangkok, Supervisor in office of non-formal and Informal education, and Supervisor in office of non-formal education and Informal education, Chachoengsao) through specific sampling. The questionnaire and the Interview of the problem and the need of non-formal education teacher and Informal education in the learning process based on the basic of non-formal education were used as a research tool.

The results showed that the problem and the need of non-formal education and Informal education were the problems was moderate but the need was high level in 4 aspects; knowledge, skill, attitude and good characteristic.

คำสำคัญ: ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย / กระบวนการเรียนรู้ / การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

KEYWORDS: NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION TEACHER / LEARNING PROCESS / NON-FORMAL BASIC EDUCATION

บทนำ

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยตรง โดยจัดการศึกษานอกระบบมีกิจกรรมสำคัญ 5 ประเภท คือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะความรู้พื้นฐาน ทักษะการประกอบอาชีพ ทักษะการดำเนินชีวิต และทักษะการพัฒนาสังคมสำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสหรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาเจตคติ เพื่อการดำเนินชีวิตที่มีความสุขสมควรตามอัตภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคณะ, 2551) โดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ พ.ศ. 2551 ซึ่งการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้มีการพัฒนามาจากพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา ความเชื่อและหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีหลักสูตร แนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตลอดจนการพัฒนากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ผู้ใหญ่ ผู้พ้นเกณฑ์การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555)

หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในในการจัดการศึกษานอกระบบและพัฒนาการเรียนรู้ของประชาชนในระดับพื้นที่คือ กศน. ตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด กศน. อำเภอมีฐานะเป็นหน่วยจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยมีการปรับโครงสร้างหน่วยงานการศึกษาจาก ศรช. หรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็น กศน.ตำบล หรือศูนย์ทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555)

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2552) ดังนั้นได้มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมให้มีครูศูนย์การศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล (ครู กศน.ตำบล) และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(ครูศรช.)โดยเป็นผู้มี
บทบาทสำคัญในการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อขับเคลื่อน
กศน. (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)

สำนักงาน กศน. กล่าวถึงแนวคิดและหลักการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือ กศน.ตำบล ว่า หัวใจสำคัญ
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือ กศน.ตำบล คือ ความเข้มแข็งและความมีศักยภาพของครูประจำศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนหรือครู กศน.ตำบล ครูประจำศูนย์เป็นผู้ปฏิบัติงาน ทำหน้าที่จัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกในการ
เรียนรู้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553)
บทบาทสำคัญของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือครู กศน.ตำบลจะแตกต่างไปจากครูในระบบโรงเรียน
จะไม่ได้เป็นผู้สอนเนื้อหาวิชาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นผู้สอนวิธีการแสวงหาความรู้โดยให้
ผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เป็นศูนย์กลางและเป็นผู้กำหนด ครูจะเป็นผู้เบิกทางและนำไปสู่การเรียนรู้ เป็นผู้กระตุ้นและ
จุดไฟแห่งความใฝ่รู้ให้กับผู้เรียน และเป็นที่พึ่งในการปรึกษาแนะนำให้ผู้เรียนได้รู้จักการแก้ไขปัญหาให้กับ
ตนเองได้ ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือครู กศน.ตำบล จึงเปรียบเสมือน ผู้เบิกทางแห่งปัญญาและจุดไฟ
แห่งการเรียนรู้ เพื่อนำประชาชนและชุมชนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพา
ตนเองของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้าน
การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยแบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้รับบริการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่าง ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ผู้รับบริการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการ
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบ
หลายขั้นตอน (Multiple-stage Sample)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน จากครู ผู้บริหาร ผู้รับบริการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยข้อความให้เลือกตอบ หรือเติมคำ
ลงในช่องว่าง เพื่อให้ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ระบุรายละเอียดส่วนบุคคลของ
ตนเอง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล ใน 4 ด้านประกอบด้วย ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานอนุบาลใน 4 ด้านประกอบด้วย ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะและ/หรือข้อคิดเห็นอื่นๆเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าไปเก็บข้อมูลกับครู ผู้บริหาร ผู้รับบริการ ของศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยทั้ง 50 เขตในกรุงเทพมหานคร

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม จากฝ่ายวิชาการ หลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ผู้วิจัยเดินทางไปแจกแบบสอบถามให้กับศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 50 เขต

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์และวิเคราะห์ผลระดับสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยใน 4 ด้านประกอบด้วย ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ เป็น 5 ระดับ จาก 1 คือน้อยที่สุด ถึง 5 คือมากที่สุด

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอนุบาล โดยแบบสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

1. รองหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
2. รองเลขาธิการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกรุงเทพมหานคร
4. ศึกษาพิเศษสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. ศึกษาพิเศษสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดฉะเชิงเทรา

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน จากผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ มาออกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – structured Interview) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางของการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ เพื่อให้ได้หัวข้อและประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญของสำนักงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในสภาพปัญหาปัจจุบันและแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาความเป็นมืออาชีพเพิ่มประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในแต่ละด้านตามข้อข่ายทั้ง 4 ด้านได้แก่ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม จากฝ่ายวิชาการ หลักสูตร และการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์และวิธีการในการทำวิจัยและความสำคัญที่จำเป็นที่ผู้วิจัยจะมาสัมภาษณ์พร้อมทั้งกำหนดวันนัดหมายมาสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์ตามวันทีนัดหมาย

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปเป็นฉันทามติ (Consensus) ในประเด็นข้อข่ายสภาพปัญหาปัจจุบัน ความต้องการ และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบของผู้บริหารระดับสูง นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ((นภมณฑ์ เจริญสุข, 2555))

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบ โดยแบบสอบถาม

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.8) ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 20-29 ปี รองลงมาคือ 30-39 ปี และต่ำกว่า 20 ปี (ร้อยละ 32.3, 26.2 และ 15.0) ตามลำดับ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ ครูศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รองลงมาคือนักเรียนศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้บริหารศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ร้อยละ 42.9, 42.5 และ 14.6) ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยด้านสภาพปัญหาการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบในประเด็นต่อไปนี้

ด้านองค์ความรู้ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านองค์ความรู้มากที่สุด คือ การมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 และน้อยที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพอย่างมีคุณธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.00

ด้านทักษะ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านทักษะมากที่สุด คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 และน้อยที่สุด คือ สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่ให้บริการ กับ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91

ด้านทัศนคติ ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านทัศนคติมากที่สุด คือ เข้าใจและยอมรับวิธีการรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 และน้อยที่สุด คือ ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77

ด้านคุณลักษณะที่ดี ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง โดยสภาพปัญหาในด้านคุณลักษณะที่ดีมากที่สุด คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 และน้อยที่สุด คือ พร้อมให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเสมอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.86

3. ผลการวิจัยด้านความต้องการพัฒนาครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในประเด็นต่อไปนี้

ด้านองค์ความรู้ ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านองค์ความรู้ตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านองค์ความรู้มากที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเรื่องภาษาต่างประเทศและการสื่อสาร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และน้อยที่สุด คือ มีความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับศิลปะและสุนทรียภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52

ด้านทักษะ ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทักษะตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านทักษะมากที่สุด คือ ความสามารถในการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 และน้อยที่สุด คือ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

ด้านทัศนคติ ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านทัศนคติตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านทัศนคติมากที่สุด คือ ยึดมั่นในคุณธรรม มีใจรักและเมตตาต่อศิษย์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 และน้อยที่สุด คือ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48

ด้านคุณลักษณะที่ดี ผลการวิเคราะห์ความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีตามรายชื่อ พบว่าในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก และความต้องการ ในด้านคุณลักษณะที่ดีมากที่สุด คือ มีความริเริ่มและนำสิ่งใหม่ๆ มาจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทและสถานการณ์ต่างๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ โดยแบบสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ด้านสภาพปัญหา พบว่า จากผลการทดสอบของนักเรียนโดยเฉพาะผลการสอบปลายภาคจะพบว่านักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนยังไม่สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วย

ตนเอง และยังไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเห็นว่าครูยังขาดทักษะในแง่ของความเข้าใจของแนวคิดในงานวิชาอย่างถ่องแท้ ไม่สามารถออกข้อสอบวัดความรู้ได้ตรงกับสิ่งที่จะวัดจากนักเรียน จึงยังไม่สามารถทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นได้

ด้านองค์ความรู้ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบตรงสายหรือมีวุฒิการศึกษาที่ตรงกับสาขาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย จึงยากที่จะเข้าใจในเรื่องจัดการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ นอกจากนี้ยังทำให้ครูเกิดความคับข้องใจในการทำหน้าที่จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ตนเองไม่มีความถนัด

ด้านทักษะ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีความสับสนในบทบาทหน้าที่ ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ วางแผนการเรียนด้วยตนเองแก่นักเรียน การประสานกับนักเรียน ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับการทำบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ทำให้เกิดความสับสนต่อบทบาทและไม่มีความรู้มากพอในเรื่องการจัดการเรียนรู้ทำให้ครูรู้สึกคับข้องใจในการปฏิบัติหน้าที่ กระบวนการเรียนรู้ไม่ตรงตามความต้องการของผู้เรียนซึ่งครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ทำให้นักเรียนปฏิเสธและไม่มาเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงในเรื่องการออกแบบกิจกรรม ครูยังขาดทักษะการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละคน แม้ว่าหลักสูตร การประเมินผลจะเอื้อต่อการที่ครูจะสร้างกิจกรรมได้อย่างหลากหลายแต่จะพบว่าครูยังขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอยู่

ด้านทัศนคติ ด้วยบริบทของการศึกษาในลักษณะนี้มีความแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในระบบ ทำให้ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับปรัชญาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เนื่องจากขาดองค์ความรู้ ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร โดยเฉพาะสาระความรู้พื้นฐาน สาระทักษะการเรียนรู้ และรายวิชาเลือกที่ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องสอนทุกรายวิชา และทุกระดับชั้น และครูส่วนใหญ่จะเห็นว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการมีตำแหน่งราชการมีความมั่นคงมากกว่าจึงมีแนวคิดว่าจะขอย้ายไปอยู่ในระบบมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีส่วนที่เลือกมาเป็นครู กศน. เพราะยังไม่ได้งานที่อื่น หรือทำเพื่อรอเวลา ย้ายไปสู่หน่วยงานอื่นต่อไป

ด้านคุณลักษณะที่ดี เนื่องจากบริบทของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องอาศัยอุดมการณ์ความเป็นครูที่รักการช่วยเหลือ ใส่ใจลูกศิษย์ ชอบทำงานไม่จำเจ รักความตื่นเต้นและหลากหลาย มีความยึดหยุ่นสูง เน้นการอุทิศตัว โดยเฉพาะครูจำเป็นต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่เสมอ ต้องไม่สับสนว่าตนเองมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน ไม่ควรแสดงบทบาทที่ซับซ้อนกับอาชีพอื่น

จากการสัมภาษณ์ด้านความต้องการและแนวทางการพัฒนา พบว่า เนื่องจากการอบรมส่วนใหญ่มักทำจากส่วนกลางที่อบรมครูเป็นจำนวนหลายพันคน แต่จะพบว่าการอบรมครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีความแตกต่างทั้งสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามบริบททำให้เนื้อหาของอบรมยังเป็นภาพรวม บางครั้งนำมาประยุกต์ใช้จริงได้ลำบาก

ด้านองค์ความรู้ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และภาษาไทย เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่จบวุฒิการศึกษาที่ตรงกับสาขาความรู้พื้นฐานและเนื้อหาที่มีความยากที่จะเข้าใจต่อการจัดการเรียนรู้ รวมถึงต้องการสื่อที่สามารถหยิบนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ทันทีและต้องการการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับอาชีพ

ต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการตลาด เทคโนโลยีที่ใช้ในการประกอบอาชีพ การเตรียมความพร้อมต่ออาชีพในการเข้าสู่เศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

ด้านทักษะ ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องการทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นครูจำเป็นต้องมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 8 ขั้นตอน ตามตัวบ่งชี้ที่ 6.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู หมายถึง ครูสามารถจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 8 ข้อ ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ และทักษะ กระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

3. การออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4. การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

5. รวม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีการจัดเตรียม และใช้สื่อให้เหมาะกับกิจกรรมมาประยุกต์ในการเรียนรู้

6. การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งการวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองและนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

7. การวิเคราะห์ผลการประเมินและนำมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

8. ข้อมูลประกอบการพิจารณาการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านทัศนคติ มีหลายบทบาทหน้าที่ ต้องอาศัยการบริหารจัดการ และทักษะหลากหลายด้าน บางครั้งครูต้องเจอปัญหาที่ไม่ได้คาดการณ์มาก่อน อาจทำให้รู้สึกท้อแท้ หดห่อกำลังใจ ดังนั้นครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงต้องการการสนับสนุนขวัญกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการแสดงความเห็นใจ การรับผิดชอบแทนลูกน้อง หรือแม้แต่การให้รางวัลตอบแทนแม้เป็นสิ่งเล็กน้อยแต่สามารถเพิ่มพลังให้กับผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

ด้านคุณลักษณะที่ดี ต้องการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของครูตามตัวบ่งชี้การสอนของครู ได้แก่

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ

2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง

4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์

5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกหัด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง

6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มสังเกตส่วนดีและส่วนด้อยของผู้เรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนที่ฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้

8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์จากชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายาทและวินัยผู้เรียน
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การอภิปรายผล เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามอรรถศาสตร์ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

สภาพปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางโดยเรียงลำดับสภาพปัญหาจากมากไปน้อย คือ ด้านองค์ความรู้ รองลงมาคือ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.08, 3.06, 2.93 และ 2.87 ตามลำดับ สำหรับความต้องการรายด้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปน้อย คือ ด้านองค์ความรู้ รองลงมาคือ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะที่ดี และด้านทัศนคติ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65, 3.61, 3.53 และ 3.51 ตามลำดับ

ด้านองค์ความรู้ เนื่องจากครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามอรรถศาสตร์นั้นมีปัญหาในด้านองค์ความรู้ในรายวิชาที่ทำการสอนจึงควรจัดอบรมความรู้หมวดวิชาพื้นฐาน เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ภาษาอาเซียน เป็นต้นเสริมความรู้ความเข้าใจต่างๆ ในสายวิชาชีพ เกี่ยวกับหลักสูตร บริหารทรัพยากรบุคคล องค์กร ความรู้ด้านกฎหมาย และตามความชำนาญ ความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงาน ควรพัฒนาครูให้มีความรู้อย่างถ่องแท้ในรายวิชาพื้นฐานหรือในสถานศึกษาแต่ละแห่งอาจจะมีผู้รู้เฉพาะรายวิชาอย่างน้อยคนละ 1 วิชาให้ครอบคลุมรายวิชาพื้นฐานทั้งหมด เพราะครูส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนจบมาตรงกับเอกของวิชาพื้นฐานนี้ และยังคงมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ พบว่า แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ 1) แนวโน้มด้านหลักการและนโยบาย 2) แนวโน้มด้านคุณลักษณะทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) แนวโน้มด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และ 4) แนวโน้มด้านการสนับสนุนและส่งเสริม (เอกชัย พุทธสอน, 2557)

ด้านทักษะ เนื่องจากครูการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามอรรถศาสตร์นั้นมีปัญหาในเรื่องการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญและการใช้ทักษะการเรียนการสอนแบบผู้ใหญ่ (Andragogy) (Knowles M.S. et al, 1984) จึงต้องจัดอบรมทักษะการสอน เทคนิคการถ่ายทอดของครู ฝึกกระบวนการเรียนรู้ การเรียนการสอน หลากหลายวิธี ให้ความรู้เรื่องกระบวนการวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับวัยของ นักศึกษาการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามอรรถศาสตร์รวมถึงการสัมมนา การเรียนรู้ด้านการสอนและการใช้เทคโนโลยี เพิ่มทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางซึ่งควรมีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการศึกษาชั้นประถมศึกษาตามอรรถศาสตร์โรงเรียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาและส่งเสริมการมีทักษะ โดยผู้สอนช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน (เมธียา เกิดผล, 2552)

ด้านทัศนคติ เนื่องจากครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีปัญหาในเรื่องการสอนที่มีความสอดคล้องกับหลักของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาจากระบบโรงเรียนดังนั้นควรพัฒนาและส่งเสริมให้ครูเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของผู้เรียน เนื่องจากนักศึกษากิจการศึกษจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนใหญ่เป็นคนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีปัญหาทางการศึกษาที่มีความหลากหลาย และโดยส่วนมากครูจะมีทัศนคติที่ดีอยู่แล้วในการทำงาน แนวทางการพัฒนาครูควรมีการพัฒนาครูใหม่ที่ยังไม่มีความรู้ในบทบาทการทำงานของจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานแบบร่วมพัฒนาสังคมควบคู่กันไป จัดอบรมให้ความรู้ในการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ครูเพื่อนำไปสร้างเสริมความรู้แก่นักศึกษาให้มีทัศนคติต่อการศึกษาหาความรู้ มีการพัฒนาต่อเนื่องความรู้ไปสู่อีกระดับได้

ด้านคุณลักษณะที่ดี เนื่องจากครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน ดังนั้นควรพัฒนาให้ครูต้องมีบุคลิกภาพเหมาะสมกับความเป็นครู การวางตัวเป็นกลาง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ควรมีมีการกำหนดคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษาและกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของครูในสถานศึกษานั้นๆ เพื่อตอบสนองต่อบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

จะเห็นได้ว่าในการจัดการเรียนการสอนของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบใน 4 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ ด้านทักษะ ด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่ดี ต้องมีความสอดคล้องกับการสอนแบบผู้ใหญ่ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพิ่มคุณภาพ พัฒนาผู้เรียน และสามารถตอบสนองถึงความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (knowles M.S., 1989)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการอบรมและทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กร หน่วยงาน และตำแหน่งหน้าที่ของครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเมื่อเข้ามาทำหน้าที่ เนื่องจากครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีบทบาทหน้าที่หลัก 3 ด้าน คือ หน้าที่การจัดการเรียนการสอน หน้าที่การดูแลเรื่องเอกสาร และหน้าที่การประเมินผลการเรียนการสอนและถูกประเมินผลจากหน่วยงาน ทำให้ต้องรับภาระงานมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่ครูจะต้องรับภาระงานและจำเป็นต้องจัดสรรเวลาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อาจารย์ หรือตลอดปีการศึกษาซึ่งอาจจะยุ่งยากพอสมควร

2. วิเคราะห์โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทแต่ละแห่งของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อสามารถตอบสนองถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่และเป็นการแก้ไขให้ตรงจุดและเกิดความยั่งยืน

3. ควรมีการหมุนเวียนการสอนของครู เนื่องจากครูการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีภารกิจมากและหลากหลาย รวมถึงครูแต่ละคนมีความเชี่ยวชาญแตกต่างกัน บางคนมีความเชี่ยวชาญในวิชาวิทยาศาสตร์แต่ไม่เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ จึงมีการใช้วิธีการการหมุนเวียนการสอนตามศูนย์ต่างๆ ภายในเขตเดียวกัน เป็นต้น

4. การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่ให้ครูปฏิบัติ บางนโยบายไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน บริบทของครู ดังนั้น ควรพิจารณาความเป็นไปได้ ความสอดคล้องกับผู้เรียน และข้อจำกัดต่าง ๆ ก่อนกำหนดเป็นนโยบาย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และคนอื่น. (2551). *การศึกษาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2554*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง.
- นภมณฑ์ เจียมสุข. (2555). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธปียา เกิดผล. (2552). *ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชาย บ้านกรุณา*. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). *คู่มือการดำเนินงาน กศน. ตำบล กลุ่มแผนงานสำนักงาน กศน.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). *ครู กศน. ตำบล : ครูของชุมชน ผู้ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). *หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เอกชัย พุทธสอน. (2557). *แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่*. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา.

ภาษาอังกฤษ

- knowles M.S. (1989). *The making of an adult educator. An Autobiographical Journey*.
- Knowles M.S. et al. (1984). *Andragogy in action applying modern principles of adult learning*. San Francisco: Jossey Bass.